(дата звернення: 05.11.2025).

2. Стратегічний план діяльності Міністерства освіти і науки України до 2027 року. Київ : МОН України. 2023. URL: https://mon.gov.ua/ua/news/strategichnij-plan-diyalnosti-mon-na-2023-2027-roki (дата звернення: 05.11.2025).

УДК 378.148:811.161.2

ЯВИЩЕ СИНОНІМІЇ У ПРОФЕСІЙНО-ДІЛОВОМУ МОВЛЕННІ

Тарасенко О. Д., старша викладачка, наук.спів.
Остапчук Т. С., канд.пед.наук.,доцент
Поповіченко О. В., канд.військ.наук., доцент
Гаманюк Л. О., д-р філософії з галузі право
Військова академія (м. Одеса)

У минулому році на VI Міжнародній науково-практичній конференції «Спільні дії військових формувань і правоохоронних органів держави: проблеми та шляхи вирішення в умовах воєнного стану», яка проходила на базі Військової академії (м. Одеса), ми висвітлили питання «Явище паронімії у військовій термінології». Але мовна та мовленнєва практика показує, що потребує уважного вивчення і явище синонімії у професійно-діловому мовленні. Сказане і визначає актуальність розвідки.

Так, під час вивчення вищезазначеного питання, нами було опрацьовано різну наукову літературу, і безпосередньо, словники: Вусик О. С. «Словник українських синонімів: понад 2 500 синонімічних гнізд»,

Караванський С. «Практичний словник синонімів української мови: понад 20 000 синонімічних рядів». Цікавим були факти, що словники синонімів видавалися науковцями в еміграції (Деркач П. М. «Короткий словник української мови». Нью-Йорк, 1975, Багмет А. «Словник синонімів української мови». Торонто,1982).

Найбільше нас зацікавила лінгвістична праця Вусика О. С. «Словник українських синонімів», де подаються не просто ряди синонімів, а гнізда. У цьому словнику надзвичайно розлого подано опис синонімів, де можна знайти синонім до слова, який представлений історизмом чи архаїзмом, й навіть словосполученням та фразеологічною одиницею.

Із зазначеного джерела зробили вибірку і опис деяких слів, що використовуються у професійному військовому та діловому мовленні. Наводимо приклади: *Батьківщина* – 17 синонімічних одиниць; це і вітцівщина, вітчизна, вотчина *(іст.)*, дідизна, материзна, ойчизна *(діал.)*, отчизна, предківщина, ріднозем'я, рідноземля, ріднокрай, родовина; мала батьківщина, рідна земля, рідна сторона, своя сторононька [1, с. 291]. До слова *вихований* подано 57 варіантів синонімів. Наведемо приклади, які рідко вживаються: добропристойний, благородний, непорочний; дотримується пристойностей [1, с. 81]. До слова *воїн* знаходимо аж 51 позицію (бойчага, вой *(іст.)*, вояка *(іст.)*; лицар волі тощо) [1, с. 92].; *наказ* – 20 слів (веління, вказівка, повеління; давати загад тощо) [1, с. 290]; *начальник* – 15 (верховенствующий, владник, можновладець; в дамках ходить, місцевий божок, керівна дамочка (про жінок), власть імущий) [1, с. 295].

Для усного та писемного ділового мовлення при нагоді стануть синонімічні варіанти до слова *насамперед:* найперш, найперше, передовсім, передусім, першочергово, спершу, щонайперш, якнайперше, перш за все, першим ділом, поперед усього [1, с. 292].

Як відомо, у діловому мовленні часто зустрічаються на рівні контекстів непорозуміння, так як із неправильним значенням використано

слово-синонім. Тексти офіційно-ділового стилю вимагають однозначності й через це точності слів надається неабияке значення. Основна функція синонімів – урізноманітнення власного мовлення, уникнення повторень.

Питанню синоніми у діловому мовленні велику увагу приділяють мовознавці: Руслан Кацавець «Ділова українська мова», «Ділова українська мова: сучасний вимір» та Світлана Шевчук «Українська мова (за професійним спрямуванням)». Тож, авторка у зазначеному підручнику подає детальний опис синонімів у діловому мовленні (обов'язково-неодмінно, неминуче-доконче-конче, властивий-притаманний, проживати-мешкати, аргумент-(у політиці) доказ, підстава, обґрунтування тощо) [3, с. 28-29].

Вважаємо, що даний матеріал буде корисним як для викладачів, офіцерів, курсатів (студентів, слухачів) та усіх, хто прагне вивчати досконало сучасну українську мову.

Як висновок, зазначимо, що вищенаведені приклади явища синонімії вкотре підтверджують факт про багатство нашої мови, яким треба користуватися і збагачувати своє професійно-ділове мовлення.

Література :

1. Вусик О. С. Словник українських синонімів: понад 2 500 синонімічних гнізд. Тернопіль, 2012. 568 с.

2. Караванський С. Практичний словник синонімів української мови: понад 20 000 синонімічних рядів. Львів. 2014.

3. Шевчук С. В. Українська мова професійного спрямування : підручник. Київ. 2021. 694 с